

УДК 37.013:[613:316.62]

DOI: 10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-40-48

Дубовой Олександр Володимирович,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
олімпійського та професійного спорту, директор
Навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.
davstrongman@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8498-1234>

Бабич Вячеслав Іванович,
доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри
олімпійського та професійного спорту ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» м. Старобільськ, Україна.
vjacheslav_vib@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1439-7040>

Дубовой Володимир Володимирович,
викладач кафедри олімпійського та професійного спорту
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.
i0990770862@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8166-6223>

Зайцев Володимир Олексійович,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри фізичної реабілітації Національного університету
«Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна.
v.zaytsev@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-1176-4623>

Галуза Сергій Сергійович,
кандидат педагогічних наук, завідувач
кафедри фізичної культури і спорту Державного університету
інтелектуальних технологій і зв'язку, м. Одеса, Україна.
galiuza@onat.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7207-1922>

Гордієнко Павло Юрійович,
викладач кафедри олімпійського та професійного спорту,
в. о. заступника директора з навчальної роботи
Навчально-наукового інституту фізичного виховання і спорту

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.
pavel.gordienko.87@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0003-4614-3069>

Малькова Ярослава Павлівна,
аспірантка ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка», викладач КЗ «Донецький обласний
спеціалізований коледж спортивного профілю імені Сергія Бубки»,
м. Бахмут, Україна.
yase4ka2@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9126-9608>

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ

Початок 2020 р. показав, що організація дистанційного навчання та підвищення готовності викладачів ЗВО до роботи у гнучкому режимі є надзвичайно актуальною проблемою. Нажаль, наявність пандемії, спричиненої COVID-19, дозволила переконатись у наявності певних прогалин та недоліків в контексті дистанційного навчання як в закладах повної середньої освіти, так і закладах вищої освіти. Все це спонукає до перегляду багатьох аспектів організації дистанційного навчання, зокрема в умовах пандемії, та підготовки до цього процесу на основі системного підходу. В цілому ми поділяємо думку Л. Штефан, О. Борзенко (Штефан, Борзенко 2015), які на основі ретельного аналізу теорії і практики проблеми організації дистанційного навчання студентської молоді в Канаді, виявили низку суперечностей, притаманних ситуації, що склалася в Україні, зокрема між: швидким розвитком інформаційного суспільства та недостатнім рівнем розробленості науково-теоретичного забезпечення організації дистанційного навчання у ЗВО; потребою суспільства у викладачах, які володіють уміннями та навичками використовувати потенціал дистанційних технологій та реальним станом і характером підготовки фахівців щодо реалізації дистанційної освіти; потребою в упровадженні нових інформаційно-комунікаційних технологій в освітній простір ЗВО і рівнем готовності викладачів до здійснення дистанційної освіти; потребами розвитку освіти шляхом запровадження дистанційних програм і недостатністю організаційно-методичного та технологічного забезпечення освітнього процесу.

В межах даної роботи особливу цінність являють наукові праці присвячені проблемі організації дистанційного навчання у ЗВО (О. Борзенко, Л. Ліщинська, О. Майборода, П. Стефаненко, Л. Штефан та ін.), а також дослідження присвячені питанням модернізації процесу професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

(Р. Ахметов, С. Бурдюжа, С. Гуменюк, П. Джуринський, Н. Степанченко, Л. Сущенко, В. Шаверський та ін.).

Мета статті полягає у визначенні та розкритті проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах.

На думку П. Стефаненко, дистанційне навчання у вищій школі являє собою форму існування дидактичної системи і може бути реалізоване в межах переважно всіх її видів. З точки зору системного аналізу, на переконання автора, дистанційне навчання реалізується на основі нових характеристик компоненту дидактичної системи «засоби передачі змісту», що, в разі необхідності, приводить до зміни її технології, яка містить методи, форми організації навчання, способи контролю та корекції. Інші компоненти дидактичної системи, на думку автора, залишаються майже незмінними і відповідають її виду, в межах якого реалізується дистанційне навчання, але трансформуються виключно структурно, оскільки передаються за допомогою інформаційно-телекомунікаційних засобів. Крім того, як справедливо зазначає П. Стефаненко, у межах дистанційного навчання реалізуються всі існуючі традиційні дидактичні принципи, а також з'являються нові (принцип педагогічної доцільності використання нових інформаційних технологій; принцип забезпечення безпеки інформації, яка циркулює при дистанційному навчанні; принцип відповідності технологій навчання; принцип мобільності навчання), пов'язані з використанням сучасних інформаційних технологій. При цьому дистанційні курси, що розробляються на засадах традиційних та вищезазначених принципів, спрямовані на творчу самореалізацію здобувачів вищої освіти, індивідуалізацію їх навчання та, що не менш важливо, на формування у останніх просторового світогляду (Стефаненко, 2003).

На наш погляд, слід звернути увагу, що О. Майборода ще в 2011 році наголошував на тому, що серед завдань, які стоять перед системою вищої освіти України, на перший план виходять ті, які стосуються організації сучасної системи саме дистанційного навчання, його нормативно-правового, кадрового та фінансового забезпечення, формулювання і наукове обґрунтування стратегії дистанційної освіти в цілому та вищої освіти зокрема (Майборода, 2011).

На сьогодні вже накопичено чималий досвід організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти в розвинених країнах світу, зокрема США, Японія, Канада, країнах Європейського союзу тощо. Так Л. Ліщинська, аналізуючи інноваційні і традиційні технології навчання у ЗВО (в умовах інформатизації освіти) зауважує на існуванні в світі безлічі форм дистанційного навчання, зокрема: Adaptive learning (адаптивне навчання), відповідно якого навчальний процес спрямований на адаптацію навчальних матеріалів і методів до потреб споживача; Blended learning (змішане навчання) – передбачає поєднання он-лайн і очної форми навчання, що дозволяє більш високий рівень самостійності

в процесі навчання; E-learning (електронне навчання) – ця форма навчання проводиться за допомогою електронних засобів масової інформації, як правило, в Інтернеті; Flipped classroom (перевернуті класи) передбачає модель навчання, у якій здобувачі вищої освіти спрямовані на самостійну роботу вдома, наприклад, переглядають відеолекції, а потім, за допомогою майстер-класу, застосовують нові знання (при такій формі навчання здобувач освіти активно співпрацює із викладачем та іншими студентами в інтерактивному просторі); MOOC (Масивні Відкриті Інтернет Курси) – он-лайн курс, який вільно доступний для всіх і включає в себе відкриті навчальні матеріали і можливості для взаємодії і співпраці між здобувачами освіти; SPOC (Малі Приватні Інтернет Курси) – курси, схожі на MOOC, але використовуються як змішане навчання; DOCC – відкриті спільні навчальні курси, коли викладачі у кожному навчальному закладі мають можливість створити власну версію курсу, заснованого на однаковому матеріалі, кожний викладач може розробити додаткові матеріали для своїх студентів, і студенти можуть співпрацювати з використанням мережі; Open Educational Resources (OER) – частина даних або змісту відкриті, будь-хто може вільно їх використовувати, зберігати і поширювати; Open source software (OSS) – відкриті освітні ресурси (TMP) – ресурси, будь-який інтернет-матеріал яких є вільним і доступним (Ліщинська, 2017).

В ході дослідження Л. Штефан, О. Борзенко було доведено, що у закладах вищої освіти України творчого використання потребують педагогічно цінні ідеї та практичні набуток вищої школи інших розвинутих країн світу щодо організації дистанційного навчання студентської молоді, зокрема такі як: розробка навчальних дистанційних програм з урахуванням віку, рівня підготовки, інтересів студентів, їх регіональних особливостей; широке застосування в навчальному процесі дистанційних, інформаційно-комунікаційних технологій; створення необхідної матеріально-технічної та методичної бази дистанційного навчання; посилення відповідальності кожного ЗВО за рівень професійної підготовки фахівців; створення студентам сприятливих умов щодо вибору місця й часу навчання; підготовка викладачів і студентів до використання комп'ютерних і комунікаційних технологій; постійне піклування про самовдосконалення викладачів і підвищення рівня їхньої кваліфікації; фінансування міжнародного обміну викладачів, які займаються організацією дистанційної освіти (Штефан, Борзенко 2015). Між тим, важко не погодитись з Л. Ліщинською, яка зазначає, що на сьогодні найоптимальнішим для вітчизняних ЗВО є поєднання традиційної і дистанційної форми навчання при вивченні окремих модулів (Ліщинська, 2017).

Між тим, у нашому випадку маємо взяти до уваги специфіку підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, оскільки складність полягає у тому, що такі фахівці не лише мають оволодіти професійними знаннями, уміннями, навичками та мінімально необхідним

досвідом в межах своєї майбутньої професійної діяльності, але й відповідними компетентностями в контексті виконання своїх (майбутніх) професійних обов'язків в режимі дистанційного навчання. Як відомо, виконання цього завдання є надскладним саме для вищезазначених фахівців. Бо як вчителі фізичної культури так і тренери мають бути поруч зі своїми вихованцями ще й тому, щоб унеможливити, або принаймні суттєво зменшувати їх травматизацію. Але повернемося до цього трохи пізніше. Спочатку звернемося до наукових праць, в яких тим чи іншим чином висвітлюються важливі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Перш за все звертаємо увагу на фундаментальну наукову роботу вітчизняної вченої Л. Сущенко «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах», в якій вона переконливо довела, що такі фахівці мають виховувати не лише фізично здорових дітей, але й психічно, духовно та соціально здорового громадянина держави (Сущенко, 2003). Вищезазначене лише підтверджує, що організація дистанційного навчання саме для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту призначена виховувати здорову особистість в усіх його аспектах є дуже складним завданням, вирішення якого потребує системного підходу та детального осмислення усіх складнощів та можливостей. В попередніх статтях ми також зазначали, що у теперішній час реформування системи освіти особливо важливою проблемою постає модернізація процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури зокрема щодо оволодіння останніми необхідним арсеналом, знань, умінь, навичок та мінімально необхідним досвідом в контексті формування фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я здобувачів повної середньої освіти (Бабич, Караман, 2021).

Цілковито погоджуємося з думкою Р. Ахметов, В. Шаверський, які зазначають, що підготовка професіонала, справжнього фахівця з фізичної культури має здійснюватися з використанням найновітніших технологій, методик, освітніх інновацій, з використанням набутого вітчизняного й зарубіжного досвіду (Ахметов, Шаверський, 2019).

Отже, вищезазначене дозволяє нам зробити наступні висновки:

1) Професійна підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах на основі системного підходу є надзвичайно актуальною проблемою в умовах сьогодення.

2) При організації дистанційного навчання для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту має обов'язково враховуватись специфіка їх професійної діяльності, зокрема врахування тієї обставини, що навчально-виховний процес зі своїми майбутніми вихованцями (учнями, юними спортсменами) також може здійснюватися в дистанційному режимі за умови пандемії, або будь яких інших обставин.

3) При розробці системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в

університетах необхідно враховувати, що відповідні фахівці мають оволодіти комплексом методичних компетентностей, які дозволять здійснювати (хоча б частково) надскладний процес професійної діяльності в умовах дистанційного навчання зі своїми вихованцями. Оскільки специфіка професійної діяльності як вчителів фізичної культури так і тренерів полягає в тому, що вони мають бути поруч зі своїми вихованцями, щоб унеможливити, або зменшувати вірогідність травмування учнів/юних спортсменів.

Список використаної літератури

1. Штефан Л. А., Борзенко О. П. Особливості організації дистанційного навчання студентської молоді в Канаді: ретроспективний аналіз : монографія. Х. : ХНАДУ, 2015. 219 с. **2. Стефаненко П. В.** Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : дис. ... д-ра наук : 13.00.04. Київ, 2003. **3. Майборода О. В.** Дистанційне навчання як пріоритетний напрямок вищої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. №5 (25). Режим доступу до журналу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>. **4. Ліщинська Л. Б.** Використання інноваційних і традиційних технологій навчання у ВНЗ в умовах інформатизації освіти. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська*. [Електронний ресурс]. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С. 59–59. **5. Сущенко Л. П.** Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : дис. ... док. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 469 с. **6. Бабич В. І., Караман О. Л.** Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування соціального здоров'я учнів початкової школи. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2021. № 1 (339), Ч. I. С. 42–51. **7. Ахметов Р. Ф., Шаверський В. К.** Проблеми й перспективи формування професійної майстерності фахівців фізичної культури засобами інноваційних технологій. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/1519/1/07arfzit.pdf>.

References

1. Shtefan, L. A., & Borzenko, O. P. (2015). Osoblyvosti orhanizatsiyi dystantsiynoho navchannya students'koyi molodi v Kanadi: retrospektyvnyy analiz [Features of the organization of distance learning of student youth in Canada: a retrospective analysis]. H.: HNADU [in Ukrainian]. **2. Stefanenko, P. V.** (2003). Teoretychni i metodychni zasady dystantsiynoho navchannya u vyshchiy shkoli [Theoretical and methodological principles of distance learning in higher education]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian]. **3. Mayboroda, O. V.** (2011). Dystantsiynе navchannya yak priorytetnyy napryamok vyshchoyi osvity [Distance learning as a priority area of higher education]. *Informatsiyini tekhnolohiyi i zasoby navchannya – Information*

technologies and teaching aids, 5 (25). Retrieved from <http://www.journal.iitta.gov.ua> [in Ukrainian].

4. Lishchyn's'ka, L. B. (2017). Vykorystannya innovatsiynykh i tradytsiynykh tekhnolohiy navchannya u VNZ v umovakh informatyzatsiyi osvity [The use of innovative and traditional technologies of higher education in the context of informatization of education]. *Dystantsiyne navchannya yak suchasna osvityna tekhnolohiya – Distance learning as a modern educational technology*. [Elektronnyy resurs]. (pp. 59-59). Vinnytsya: VTEI KNTEU [in Ukrainian].

5. Sushchenko, L. P. (2003). Teoretyko-metodolohichni zasady profesiynoyi pidgotovky maybutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannya ta sportu u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh [Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists in physical education and sports in higher educational institutions]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

6. Babych, V. I., & Karaman, O. L. (2021). Deyaki aspekty profesiynoyi pidgotovky maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury do formuvannya sotsial'noho zdorov'ya uchniv pochatkovoyi shkoly [Some aspects of professional training of future physical education teachers for the formation of social health of primary school students]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*, 1 (339), 1, 42-51 [in Ukrainian].

7. Akhmetov, R. F., & Shavers'kyu, V. K. Problemy u perspektyvy formuvannya profesiynoyi maysternosti fakhivtsiv fizychnoyi kul'tury zasobamy innovatsiynykh tekhnolohiy [Problems and prospects of formation of professional skill of specialists of physical culture by means of innovative technologies]. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/1519/1/07arfzit.pdf> [in Ukrainian].

Дубовой О. В., Бабич В. І., Дубовой В. В., Зайцев В. О., Галуза С. С., Гордієнко П. Ю., Малькова Я. П. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах. Зазначається, що професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах на основі системного підходу є надзвичайно актуальною проблемою в умовах сьогодення. Визначено, що при організації дистанційного навчання для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту має обов'язково враховуватись специфіка їх професійної діяльності, зокрема врахування тієї обставини, що навчально-виховний процес зі своїми майбутніми вихованцями (учнями, юними спортсменами) також може здійснюватись в дистанційному режимі за умови пандемії, або будь яких інших обставин. Встановлено, що при розробці системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту в умовах дистанційного навчання в університетах необхідно враховувати, що відповідні фахівці мають оволодіти

комплексом методичних компетентностей, які дозволять здійснювати надскладний процес професійної діяльності в умовах дистанційного навчання зі своїми вихованцями.

Ключові слова: дистанційне навчання, професійна підготовка, майбутні фахівці фізичної культури і спорту, інноваційні технології, університети.

Дубовой А. В., Бабич В. И., Дубовой В. В., Зайцев В. А., Галюза С. С., Гордиенко П. Ю., Малькова Я. П. Проблемы профессиональной подготовки будущих специалистов по физической культуре и спорту в условиях дистанционного обучения в университетах

Статья посвящена проблеме профессиональной подготовки будущих специалистов по физической культуре и спорту в условиях дистанционного обучения в университетах. Указывается, что профессиональная подготовка будущих специалистов по физической культуре и спорту в условиях дистанционного обучения в университетах на основе системного подхода является очень актуальной проблемой нынешнего времени. Определено, что при организации дистанционного обучения будущих специалистов по физической культуре и спорта должна обязательно учитываться специфика их профессиональной деятельности, в частности учета того обстоятельства, что учебно-воспитательный процесс со своими будущими воспитанниками (учениками, юными спортсменами) также может осуществляться в дистанционном режиме при пандемии, или любых других обстоятельствах. Установлено, что при разработке системы профессиональной подготовки будущих специалистов по физической культуре и спорту в условиях дистанционного обучения в университетах необходимо учитывать, что соответствующие специалисты должны овладеть комплексом методических компетенций, которые позволят осуществлять сложный процесс профессиональной деятельности в условиях дистанционного обучения со своими воспитанниками.

Ключевые слова: дистанционное обучение, профессиональная подготовка, будущие специалисты физической культуры и спорта, инновационные технологии, университеты.

Dubovoy O., Babych V., Dubovoy V., Zaytsev V., Halyuza S., Hordiyenko P., Mal'kova Ya. Problems of Professional Training of Future Specialists in Physical Culture and Sports in the Conditions of Distance Learning in Universities

The article is devoted to the problem of professional training of future specialists in physical culture and sports in the conditions of distance learning in universities. It is noted that the professional training of future specialists in physical culture and sports in the context of distance learning in universities on the basis of a systematic approach is an extremely acute problem in today's

conditions. It is determined that when organizing distance learning for future specialists in physical education and sports, the specifics of their professional activity must be taken into account, in particular, taking into account the fact that the educational process with its future pupils (students, young athletes) can also be carried out remotely in a pandemic, or any other circumstances. It is established that when developing a system of professional training of future specialists in physical culture and sports in the conditions of distance learning in universities it is necessary to take into account that the relevant specialists must master a set of methodological competencies, which will allow to carry out extremely difficult process of professional activity in the conditions of distance learning with the pupils.

Key words: distance learning, professional training, future specialists in physical culture and sports, innovative technologies, universities.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2021 р.

Прийнято до друку 24.09.2021 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.